

(com el fr. *ivre*, oc. ant. *ibri/ibre/isure*), però és característic que això aparegui en el vocabulari d'un tal text d'acusat matís rossellonès: «Sent Laurens --- per so cor bé avia menjat e ben begut, de menysars e <be>ures tot *ybri*, no sentí los turmens» (f° 170v1, 5 cf. vol. I, 145). Més tard *ebri* roman en català mot rar, i solament apareix amb evident regust llatinitzant en alguns autors del S. xx. El concurrent irresistible i cada vegada més puixant ha estat BORRATXO (mot tant o més originari i antic, contra les aparences, 10 en català que en castellà).

En llatí EBRIACUS apareix en molts textos vulgars, des de l'Edat d'Argent: Chatísius, Comodià, la Ítala, la Vulgata, la *Peregrinatio Aetheriae*, bastantes gloses.¹ Va passar a la major part de les llengües romàniques: port. *embriago*, oc. ant. *embriac*, it. *ubbriago*, antigament havia existit cast. *embriago* i fr. *ivrai*, posteriorment oblidats, però aquest últim deixà rastre més vivaç en un nom de la cugula o zitzània, *ivraie*, a la qual els naturalistes donen precisament la denominació de 'jull borratxo' (*Lolium temulentum*).²⁰

Nom que resta als parlars dels dos vessants dels Pirineus centrals: ribag. *biraga* 'cugula' (Navarro, *Congr. Ll. Cat.*, 1906, 228), amb una transposició del grup complex BRI en *-vir-*, comparable a CAPREOLUS > *cabirol* i anàlegs; semblantment hi ha *birague* a la Mountainhe bearnesa;² *auraga* aranès; roerg. *birago* i *birado* (Vayssier, s. v. *juèl*); arag. d'Echo *viraca* (Rohlfis, *ASNSL* CLXVII, 251; *Le Gc.*, § 246), que es va estendre fins a algun text castellà;³ basc roncalès *libraka*, basc-fr., nav. i guip. *biraka* (Schuchardt, *BhZRP* VI, 34).

Altament han mantingut en romànic vida més pollent i àmplia els derivats, particularment el verb: it. *ubbriarsi*, cast. i port. *embriagar*, oc. mod. *embriagà*. D'aquest verb partí sens dubte el canvi de la inicial rara EBR- en la inicial *embr-* tan freqüent sobretot en els verbs.

DERIV.: *Embriagar* [Llull], «pots conèixer com són vils e dolents los sarrahins, qui ab espígol e ab seient de lli *embriagant-se*, procuren axí mateys dormir longament, dient que, cant dormen, no pequen», Eiximenis (*Terç*, 205). *Embriagament* [Llull]. *Embriagador*. *Embriaguesa* [Llull]; «comunament la *embriaguea* percut la lengua axí que-l hom no pot bé formar ço que dir voldria cant és *embriac*», Eiximenis (*Terç*, 165). *Embriagonet*. *Embriagós*.

D'*ebri*: *ebrietat* (S. xv?, *AlcM*). *Sobri* [fi S. xv, R. de Corella]; *sòbriament*, JRoig, *Spill*, 11234. Pres del ll. *sòbrius* id., derivat negatiu de *ebrius* (cf. el prefix *se-* de *separare*, etc.); *sobrietat*.

¹ Bechtel, *Sanctae Silviae Peregrinatio*, tesi doctoral de Xicago; Heraeus, *ALLG* XI, 306; *KJRP* VII, i, 58; *Wiener Sitzungsber.* CLXXXI, vi, 36. Comodià se serveix fins i tot del corresponent adverbí: *ebriace clamas* ---. Ja hi ha algun model formatiu llatí en idees relacionades (*meracus*) i més nombrosos en els adjectius grecs en *-ιαρός* (*ολιαρός*, *γωλιαρός*), que per aquest temps traspuen molt cap al llenguatge dels baixos fons romans. I no ha

mancat alguna proliferació (*manyaga*, *nissaga*?). —
² Al costat d'*irague* en bearnès de la plana: Lespy-Raymond, *Dict. Béarn.*, i Supl. —³ *viraga* en l'obra medical que Vicente Burgos, c. 1490, traduí del francès, p. p. Mettmann, 1971, p. 335.

Embridar, *embridonar*, V. *brida* *Embrígol*, V. *llombrígol* *Embrillar*, V. *brida* *Embrinada*, *embrinar*, V. *bri* *Embrinzada*, V. *embranzida* (apèndix a BRANDAR)

EMBRIÓ, pres del gr. *ἔμβριον*, -ίου, 'fetus', 'infant tot just nat', derivat de *βρώω* 'jo broto, rebroto'. □ 1.ª doc.: Llull; 1803, Belv.: «foetus; *estar en embrió*: rem esse immaturam, indigestam». No hem de dubtar de l'exactitud de la llició en el text lullà, com sigui que el mot s'hi repeteix i també apareix en un text de c. al S. xv; és veritat que la forma de l'adaptació fa creure que ho rebéssim per conducte del francès [S. xiv], però pogué ser mot après per Llull en els seus estudis a París.

DERIV.: *Embrionari* [1868, *SLitCosta*].

CPT.: *Embriogènia*, -gènic; *embriologia*, -lògic, -leg; *embriotomia*; *embrioctònia*, -ctònic. *Embriografia*, figuren tots en *SLitCosta*.

Embriscar, V. *brisca* (BESCAMBRILLA) *Em broc*, *embrocació*, *embrocalada*, *embrocalar*, *embrocac*, V. *broc* i *brocal* *Embroll*, *embrolla*, *embrollador*, *embrollaire*, *embrollament*, *embrollar*, -llat, *embroller*, -eria, V. *embullar* *Embromadura*, *embromallar*, *embromament*, *embromar*, V. *broma* *Embromar*, V. *brom* *Embronal*, V. *embornal* *Embronc*, *embroncació*, *embroncar*, V. *bronc* *Embronquinar*, V. *brinquina* (BRONC) *Embroquerar*, V. *broquer* *Em brosquilar*, V. *brosquil* (BRUSCA) *Embrossallar*, *embrossar*, V. *brossa* *Embrostar*, V. *brosta* *Em brotxar*, V. *broc* *Embruix*, *embruixar*, *embruixament*, V. *bruixa* *Embrum*, -uma, V. *broma* *Embrunal*, V. *embornal* *Embrunar*, *embrunidor*, *embrunir*, *embrunyir*, V. *bru* *Embruscar*, +*embruscolat*, V. *brusca* (BRUSC) *Embrutadis*, *embrutar*, *embrutidor*, *embrutiment*, *embrutir*, +*embrutivol*, V. *brut* +*Embuada*, V. +*buada* *Embuar*, V. *buina* (BOU) *Embugatar*, V. *buata* (BATA) *Embudadera*, *embudaire*, *embudar*, *embudejar*, *embudell(a)*, *embudellar*, *embuder*, *embudera*, *embudir*, V. *embut* *Embudoixar*, *embudreixar*, V. *budoix*

Embuetar, segurament gallicisme d'ofici, adaptació del fr. *emboîter* 'encaixar' (derivat de *boîte* 'capsa') *Embufandat*, V. *bufanda* *Embufec*, *embufegament*, *embufegar*, -gat (afegir-hi *embufugat* DBal.), *embufoñar*, V. *bufar* *Embugadar*, V. *bugada* *Embuinar*, V. *buina* (BOU) *Embuit*, V. *embut* *Embuixar*, V. *abuixar*

+EMBULADA, 'esllavissada de terres', i verb +*embular*, mot local rossellonès, derivat de +*bula*, que degué significar aproximadament el mateix, mot segurament pre-romà que s'ha conservat també fins